

Finansdepartementet

Förbättrad kontroll och uppföljning av privata utförare i kommuner och regioner (Statskontoret 2025:7)

Fi2025/00822

Sammanfattning

Bolagsverket har inga synpunkter på rapportens förslag om ändringar i kommunallagen (2017:725), och är positivt till de övriga åtgärdsförslag för att motverka välfärdsbrott, oseriösa aktörer och korruption som presenteras.

Bolagsverket anser att förslaget om att utvidga den samordnade registerkontrollen med fler uppgifter behöver förtydligas i fråga om vilka ytterligare uppgifter som ska ingå i kontrollen. Vidare behövs ytterligare utredning kring konsekvenserna av förslaget, bl.a. i fråga om personuppgiftsbehandling, samt kostnader för utveckling och förvaltning av en utvidgning av kontrollerna.

I Statskontorets rapport föreslås en utvidgning av uppgifterna som ska ingå i den samordnade registerkontrollen, för att registerkontrollen ska kunna användas för fler uteslutningsgrunder. I rapporten nämns tillstånd och kvalitetsbrister som Inspektionen för vård och omsorg uppmärksammat som exempel på uppgifter som skulle kunna ingå. Bolagsverket har inga invändningar mot en utvidgning av informationsmängden i tjänsten för samordnad registerkontroll (SRK), under förutsättning att informationsmängden inte medför något behov av manuell bedömning hos Bolagsverket. De rättsliga förutsättningarna för SRK och dess uppgift är dock ännu inte konkretiserade i en proposition, vilket innebär att det ännu finns vissa kvarstående frågeställningar avseende genomförandet av förslagen i betänkandet En samordnad registerkontroll för upphandlande myndigheter och enheter (SOU 2023:43) (härefter Betänkandet).

Bolagsverket är positiva till utvecklingen av fler informationsmängder men anser att utveckling av tjänsten bör ske stegvis och att Bolagsverket ges möjlighet att planlägga och samordna med utvecklingen av SRK.

1.3.3 Regeringen bör överväga att utreda behovet av kompletterande statlig granskning

Bolagsverket instämmer med slutsatserna i Statskontorets rapport i fråga om att även andra åtgärder än att förtydliga kommunallagen är nödvändiga för att säkerställa att kontroll och uppföljning sker på ett effektivt och ändamålsenligt sätt. Förtydliganden av kommunallagen är sannolikt inte en tillräcklig åtgärd. Det finns redan idag ett lagstadgat ansvar för kommuner och regioner för uppföljning, och Statskontorets analys visar att kontrollen och uppföljningen inte alltid prioriteras i tillräckligt hög utsträckning av kommuner och regioner. Statskontoret anser att den granskning som sker av kommuners och regioners kontroll av privata utförare behöver kompletteras med mer oberoende granskning, i form av oberoende kommunal revision och statlig granskning av hur kommuner arbetar för att kontrollera privata utförare och förhindra välfärdsbrott.

Bolagsverket är positivt till förslaget om att utreda behovet av en kompletterande statlig granskning. Som Statskontoret framför i rapporten kan en statlig granskning och utvärdering bidra till ett lärande över kommun- och regiongränser, vilket sannolikt skulle underlätta för de kommuner och regioner som har begränsade resurser och kompetenser att tillgå i sin egen organisation. En statlig granskning skulle också kunna medföra en större enhetlighet i kommunernas bedömningar i upphandling och uppföljning, och bidra till en tydligare redovisning av kommunernas ansvar att ha en effektiv förvaltning.

4.2.4 Samordnad registerkontroll har potential att förstärka och effektivisera arbetet

Bolagsverket instämmer med Statskontorets bedömning av att förslagen i Betänkandet om att införa bestämmelser i upphandlingslagstiftningarna och i lagen (2008:962) om valfrietssystem som gör registerkontroller möjliga vid uppföljning av kontrakt förbättrar förutsättningarna för att motverka välfärdsbrott och oseriösa aktörer.

I Statskontorets rapport används uttrycket "registret för leverantörskontroll". Statskontorets formulering i rapporten kan möjligen vara en felskrivning, men Bolagsverket vill ändå påtala att den samordnade registerkontrollen (SRK) inte kommer att utgöra ett eget register, utan är en e-tjänst för samordning av kontroll av flera register.

I Betänkandet föreslås att de uppgifter som ska ingå i SRK ska vara sådana uppgifter som utgör obligatoriska och fakultativa uteslutningsgrunder enligt upphandlingslagarna och lagen om valfrietssystem. I Betänkandet föreslås att uppgifterna ska begränsas till de uppgifter som är relevanta för att fastställa om uteslutning ska ske på grund av brott, obetalda skatter och socialförsäkringsavgifter eller ekonomiska svårigheter.

Statskontoret framför i sin rapport att det behöver bli lättare att översätta de EU-rättsakter som anger uteslutningsgrunderna till svenska brott, till exempel med hjälp av rättsligt stöd eller tolkningsstöd. Bolagsverket instämmer i Statskontorets bedömning i denna del och vill också peka på de effektivitetsvinster det skulle medföra för upphandlande myndigheter och enheter. Om den s.k. brottskatalogen i upphandlingsdirektiven ses över och anpassas till svenska förhållanden, kommer behovet av bedömningar av om domar är relevanta att minska avsevärt och tillämpningen av uteslutningsgrunderna förenklas. Även när det gäller vilka personer som kan vara aktuella för SRK finns det vissa utestående frågor som

behöver utredas närmare. Utöver den personkrets som Betänkandet föreslår, kan det finnas behov av prövning av även andra personer, exempelvis ägare med bestämmande inflytande, fullmaktshavare eller andra personer med inflytande som kan jämföras med registrerade företrädare. Statskontorets förslag om att fler uppgifter ska ingå i SRK kan också påverka omfattningen av personkretsen. Bolagsverket vill i sammanhanget hänvisa till vikten av att de utredningar som Upphandlingsmyndigheten föreslår i sitt yttrande den 8 december 2023 över Betänkandet realiseras (UHM-2023-0170). En tydlig avgränsning av personkretsen tillsammans med en tydlig brottskatalog skulle inte bara underlätta betydligt för kommuner och regioner i deras upphandlingar och uppföljning av avtal, utan även effektiviteten av svarstiden i den e-tjänst Bolagsverket tar fram för SRK.

I Statskontorets rapport föreslås att SRK även ska innehålla uppgifter om tillstånd och kvalitetsbrister som uppmärksammas av Inspektionen för vård och omsorg (IVO) samt uppgifter som behövs för ägar- och ledningsprövning. Dessa uppgifter utgör enligt rapporten exempel på uppgifter som kontrollen bör utökas med. Bolagsverket har inga invändningar mot förslaget i sig, men vill poängtera vikten av att vilka ytterligare uppgifter som SRK ska innehålla måste preciseras genom tydliga bestämmelser i lag eller förordning. Bolagsverket anser dock att eventuella tillkommande informationsmängder inte bör vara sådana att bedömning behöver ske inom ramen för Bolagsverkets tjänst.

Bolagsverket anser också att det behöver utredas om de önskade ytterligare uppgifterna förutsätter personuppgiftsbehandling, och om det i så fall behövs en översyn av Bolagsverkets rättsliga grund för behandling av dessa.

Eftersom Statskontorets rapport inte tydligt specificerar vilka ytterligare uppgifter som bör ingå i SRK, har Bolagsverket inte kunnat beräkna vilka merkostnader för utveckling av tjänsten det skulle innebära.

Betänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Innan något eventuellt beslut tagits i fråga om lagförslag eller förordningar, saknas rättslig grund för Bolagsverket att tillhandahålla tjänsten och för upphandlande myndigheter och enheter att använda den. Det saknas också beslut om vilka uppgifter som ska tillhandahållas genom tjänsten.

Regeringen har gett Bolagsverket i uppdrag att utveckla SRK-systemet under 2025–2027 och att det ska kunna tas i full drift 2028, Bolagsverkets regleringsbrev för 2025. Bolagsverket är positiva till utvecklingen av fler informationsmängder men anser att utveckling av tjänsten bör ske stegvis och att Bolagsverket ges möjlighet att planlägga och samordna med utvecklingen av SRK.

5 Konsekvenser av förslagen

Bolagsverket konstaterar att Statskontoret i rapporten inte har beaktat eventuella konsekvenser för Bolagsverket eller för de registerförande myndigheter som Bolagsverket skulle behöva hämta uppgifter från. Bolagsverkets bedömning är att förslaget om att utvidga uppgifterna som ska ingå i SRK kommer att medföra kostnader för såväl utveckling som drift av tjänsten hos Bolagsverket och hos de myndigheter som ska tillhandahålla uppgifter. Bolagsverket kan dock inte lämna någon uppskattning av hur stora kostnaderna blir, eftersom förslaget i rapporten är allt för ofullständigt för att användas som underlag

för beräkningen. Kostnaderna för en eventuell utvidgning av informationsmängderna behöver utredas vidare.

5.1 Konsekvenser för kommuner och regioner

Bolagsverket ställer sig frågande till slutsatsen i rapporten om att kommunernas och regionernas kostnader för kontroll och uppföljning endast skulle öka marginellt. Av den analys som presenteras i rapporten framgår att kommunerna inte prioriterar kontroll och uppföljning bl.a. av kostnadsskäl. Även om kommunernas möjligheter till återkrav kan öka till följd av mer ändamålsenlig uppföljning, framstår det som osannolikt att de föreslagna åtgärderna inte kommer att medföra betydande kostnader.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektören Inga Otmalm efter föredragning av ekobrottsspecialisten Karin Runnholm. I den slutliga handläggningen har även direktören Helene Lindqvist, rättschefen Maria Monthure, avdelningschefen Therese Frennberg samt verksjuristen Anna Renman deltagit.

Inga Otmalm

Karin Runnholm